

Dinamica sensurilor la contactul termenilor informatici cu limba comună

MONICA-MIHAELA RIZEA

Facultatea de Litere

Universitatea din București

monica_rizea21@yahoo.com

0. În studii recente¹ se distinge între o **terminologie internă**² (T_1), înțeleasă ca *disciplină care se ocupă de comunicarea specializată, realizată fără echivoc într-un anumit domeniu științific, tehnic, profesional, al cărei obiectiv principal este adoptarea și impunerea unor concepte științifice, (ceea ce-i conferă un caracter conceptual, sistematic sau cognitiv), deci o terminologie a specialiștilor*³ și o **terminologie externă**⁴ (T_2), dezvoltată în ultimele decenii, de interes mai larg pentru nespecialiști (sau specialiști în alte domenii - lingviști). T_2 se diferențiază la modul general de T_1 prin orientarea descriptiv-semasiologică (în defavoarea celei normativ-onomasiologice) și are ca *obiectiv principal* corectitudinea utilizării sensurilor specializate din diferite domenii de către nespecialiști. **Terminologia externă** a luat naștere ca urmare a fenomenului (remarcat în toate limbile) care constă „în mișcarea lexicului specializat (LS) spre limba comună (implicit lexicul comun (LC)) și care se manifestă datorită interesului larg al vorbitorilor pentru LS în societățile moderne, „societăți ale cunoașterii” (**sociétés du savoir**)⁵, ceea ce determină „democratizarea” sau „socializarea”⁶ cunoașterii sau „laicizarea”⁷ științelor.

Din perspectiva recunoașterii interesului mai larg pentru lexicul specializat, obiectivul **terminologiei externe** este *descrierea sensului specializat așa cum este consemnat în fapte (texte) de limbă, analizându-se texte de specializare medie sau mică; se selectează apoi preferințele contextuale și pe baza diverselor date se identifică gradul de aproximare a sensului specializat; interpretările se stabilesc punând în relație de „du-te vino” textele și dicționarele generale*⁸, combinându-se, așadar, analiza paradigmatică și cea sintagmatică, cu importante consecințe asupra unei **terminologii dinamice**⁹.

1. **Polisemia** ajunge să fie interpretată diferit, în funcție de accepțiunile atribuite **termenului**. La nivelul T_1 , unde avem în vedere **termenul-etichetă**¹⁰, sau **termenul-concept**¹¹, cercetările recente au demonstrat dezvoltarea unei **polisemii interne**¹², **denotative**, sau **conceptual-semantice**¹³, (contrazicându-se astfel postulatul wüsterian potrivit căruia termenul este monosemantic și monoconceptual), ca urmare a impunerii unor noi sensuri, odată cu evoluția conceptelor, a teoriilor științifice. **Polisemia internă** se manifestă așadar, *când un termen dezvoltă mai multe sensuri în același domeniu sau în ramuri diferite ale lui*.¹⁴ Existența **polisemiei** la nivelul T_1 nu este însă unanim acceptată, propunându-se tratarea ei fie ca **omonimie**, fie ca „**monosemie plurală**” („**monosemie plurielle**”¹⁵). La nivelul T_2 , având în vedere extinderile contextual-semantice pe care le admite utilizarea termenilor în texte de circulație largă (dincolo de discursul strict specializat), distanța dintre **termen** și **cuvânt** se diminuează. **Termenul** este privit din perspectiva T_2 ca **semn lingvistic viu** („**signe vivant**”)¹⁶, ca **termen din discurs**¹⁷, sau ca **termen-lexem**¹⁸, dezvoltarea **polisemiei** fiind considerată în acest caz *firescă*. *Când termenii trec dincolo de domeniu, în relație cu limba comună, sau cu alte terminologii, se*

poate vorbi despre o **polisemie externă**¹⁹. Noile sensuri ale unui termen reprezentând **polisemia externă** au fost studiate în lingvistica românească sub denumirea de **dinamică semantică**.²⁰

2. În cele ce urmează, ne-am propus să ilustrăm mecanismul semantic al **polisemiei externe** analizând comportamentul unor termeni aparținând unui domeniu de mare interes în societățile actuale, INFORMATICA, atât din perspectiva relației lor cu limba comună, cât și în relația cu alte terminologii (cu care intră în contact prin intermediul mass-media).

Fiind recunoscut faptul că *limbajul informaticii reprezintă astăzi, nu numai pentru limba română, limbajul tehnic cu cea mai spectaculoasă ascensiune și cu cel mai puternic impact asupra limbii comune*²¹, multe studii au început să-i fie dedicate și în lingvistica românească.²²

Un rol important în difuzarea lexicului specializat (inclusiv a celui informatic) în societățile moderne este atribuit mass mediei și învățământului²³.

Din perspectiva **terminologiei externe**, am considerat ca fiind cele mai reprezentative pentru analiză textele cu grad redus de specializare, sau nespecializate (în domeniul vizat - informatica) așadar, am selectat corpusul făcând apel la cele mai cunoscute publicații actuale, reprezentând diverse segmente de presă, dar evitând publicațiile cu profil informatic (vezi CHIP), care se adresează în primul rând specialiștilor în acest domeniu. Tipul de discurs vizat a fost, deci, cel de **vulgarizare**, puțin specializat, făcut de specialiști în grade diferite pentru nespecialiști. S-a cercetat arhiva electronică a următoarelor publicații: „22”, „Academia Cațavencu” (A.C.), „Adevărul” (A.), „Banii Noștri” (B.N.), „Bursa” (B.), „Capital” (CA.), „Cadran Politic” (C.P.), „Cotidianul” (CO), „Dilema Veche” (D.V.), „Formula As” (F.A.), „Gardianul” (G.), „Jurnalul Național” (J.N.), „România Liberă” (R.L.) „Săptămâna Financiară” (S.F.), „Ziarul Financiar” (Z.F.), pe o perioadă cuprinsă între anul 2004 și octombrie 2007. Termenii informatici care ne-au atras atenția în timpul investigării corpusului, atât din punctul de vedere al frecvenței, cât și al combinațiilor inedite în care apar și, implicit, al mobilității semantice, sunt ACCESA(RE) și INTERFAȚĂ

Pentru optimizarea rezultatelor, analiza sintagmatică, la nivelul contextelor, va fi asociată cu analiza paradigmatică, prin raportarea situațiilor întâlnite în presă la definițiile de dicționar - DCR (1997), DE (1993), MDN (2000), NODEX (2001), NDU (2006).²⁴

Rezultatele, din punctul de vedere al frecvenței atestărilor în corpusul analizat sunt înfățișate în tabelul de mai jos:

Tabelul 1. Actualizări în presă (perioada 2004 – oct. 2007)

	<i>ACCESA(RE)</i>	<i>INTERFAȚĂ</i>
22	14	26
Academia Cațavencu	3	19
Adevărul	32	1
Banii Noștri	579	82
Bursa	107	61
Capital	112	83
Cadran Politic	19	6
Cotidianul	426	57
Dilema Veche	6	10
Formula As	45	9
Gardianul	540	60
Jurnalul Național	960	12
România Liberă	99	99
Săptămâna Financiară	330	62
Ziarul Financiar	493	276
<i>Nr. total al utilizărilor (perioada 2004 - oct.2007)</i>	<i>3765</i>	<i>863</i>

În ceea ce privește reprezentarea acestor unități în dicționare, **DEX** (1998) nu înregistrează decât **INTRFAȚĂ**, ca termen interdisciplinar cu sensuri din domeniile fizico-chimic și electronic, deci nu și din domeniul care ne interesează pe noi, informatica, sens cu care apare frecvent în texte, așa cum vom vedea, și care suferă, prin urmare, diverse extinderi sau restrângeri de sens, în relația cu limba comună.

Ne propunem în continuare să demonstrăm că situația actuală a limbii române indică o mare mobilitate a sensurilor cuvintelor analizate, cu rezultate importante din punctul de vedere al polisemiei externe, atât în relație cu alte terminologii, cât și în relație cu limba comună, ceea ce solicită revenirea la definițiile de dicționar.

Considerăm că numărul mare de atestări pentru **ACCESA(RE)** în principalele publicații, pe o perioadă de aproape 3 ani, este un argument destul de puternic pentru înregistrarea lui în dicționarele generale.

Pe lângă frecvență, dezvoltarea polisemiei din punctul de vedere al evoluției (dinamicii) sensurilor (așa cum reiese din analiza corpusului prezentată în continuare) și implicit procesul de *lexicalizare* în care sunt antrenați acești termeni prin utilizarea în texte cu specializare medie și mică, în principal prin intermediul mass-media, având ca efect diminuarea distanței dintre termen și cuvânt, sunt alte argumente în favoare înregistrării acestor unități în dicționarele generale.

2.1. ACCESA²⁵, apare înregistrat în **DCR** (1997) exclusiv sub marca (inform.) cu sensurile „a avea acces”, „a intra într-o rețea, într-un program”, oferind un exemplu din „Dilema”: „Sau poți ACCESA în bănci de date mai speciale...”. **MDN** (2000) îl înregistrează cu sensurile (exclusiv) informatice „a avea acces” / „a intra într-o rețea, într-un program” / „a obține o instrucțiune din memorie pentru a o executa”, fără a oferi exemple de contexte. **NODEX** (2001) îl înregistrează neînsoțit de marcă diastratică, fiind imposibil de decis dacă sensurile sunt uzuale sau specializate: „a face funcțional” / „a folosi”, fără a oferi niciun exemplu de context. **NDU** (2006) înregistrează verbul ACCESA cu sensurile (exclusiv informatice) „a apela date sau informații” / „a face funcțional” / „a intra într-o rețea, într-un program”.

Inexactitatea, imprecizia în raport cu definițiile specializate este acceptată în măsura în care conținutul poate deveni mai accesibil nespecialistului. Cu toate acestea, definițiile propuse în dicționare rămân în continuare obscure. În definiția propusă în **DCR** (1997) pentru ACCESA se folosesc termenii REȚEA și PROGRAM. Pentru ca definiția să fie accesibilă ar trebui ca și acești termeni să poată fi regăsiți în dicționar, evident, tot cu sensul lor informatic. În **DCR** (1997) REȚEA nu apare deloc înregistrat, (REȚEA nu este înregistrat nici în **DEX** cu sens informatic, deși apare frecvent atestat în publicațiile vremii, cu un astfel de sens). PROGRAM este înregistrat, dar doar cu sensul de „totalitatea acțiunilor propuse a se îndeplini pentru a ajunge la rezultatul dorit”, care nu poate fi de ajutor nespecialistului în încercarea de a decoda sensul lui ACCESA. Mai de ajutor i-ar fi, probabil, sensul 5. cu care apare PROGRAM în **DEX** (1998) „ansamblu de instrucțiuni codate, folosit de un calculator pentru rezolvarea unei probleme”, fără a se menționa însă marca diastratică.

Același lucru poate fi semnalat și în definiția dată în **MDN** (2000) unde REȚEA nu este înregistrat, deși este utilizat în definiția lui ACCESA. În definițiile propuse pentru ACCESA, **MDN** folosește PROGRAM și MEMORIE, care apar înregistrate cu sens informatic, deși marca diastratică nu este menționată în cazul ultimului: PROGRAM: s. 4. „ansamblu de instrucțiuni codate necesare unui calculator, unei operații automate.” MEMORIE s.4. „parte componentă a unui ansamblu electronic de calcul în care se pot memora informațiile necesare calculului; memorator”.

Definiția propusă în **NODEX** (2001) este însă inutilizabilă fără marcă de uzaj.

În **NDU** (2006) pentru APELA (cuvânt utilizat în definiția lui ACCESA) nu este înregistrat și sensul informatic; pentru REȚEA se înregistrează s.12 „ansamblul calculatoarelor și al terminalelor interconectate pentru schimbul de informații”, informatic, iar pentru PROGRAM s.5 „succesiune de instrucțiuni codate cu ajutorul cărora un calculator rezolvă o problemă dată.” Pentru niciunul nu se precizează însă marca diastratică.

ACCESA este discutat și de R.Zafiu 2001- a, fiind sugerate două interpretări: **i.** simplu împrumut adaptat al verbului englezesc TO ACCESS; **ii.** derivat de la substantivul corespunzător din română, modelul rămânând cel străin.

Dintre toate dicționarele care înregistrează verbul ACCESA, numai **NODEX** (2001) îl consideră format pe tărâm românesc, derivat de la substantivul ACCES, (definit cu sensul general „posibilitate sau drept de a ajunge, de a pătrunde sau de a intra undeva”), pentru care menționează ca origine (lat. *accessus*, fr. *acces*). Nu se specifică astfel nimic despre modelul străin (**englezesc**) al lui ACCESA.

Celelalte dicționare (care de fapt înregistrează și sensurile exclusiv informatice) menționează ca origine pentru ACCESA englezescul TO ACCESS.

Ne regăsim astfel în dificultatea de a stabili care este s. 1., sensul principal al lui ACCESA: cel specializat, informatic, sau cel din limba comună, în cazul în care s-ar admite derivarea de la substantivul românesc ACCES, pentru care DEX (1998) înregistrează ca sens principal „posibilitatea de a pătrunde, drept de a ajunge până într-un loc sau până la o persoană”. Situația se complică în momentul în care unele dicționare înregistrează un sens informatic și pentru substantivul ACCES: **DGR** (1991) înregistrează ACCES cu s.3 (cib.) „proprietate a sistemelor de memorie de a permite înregistrarea și regăsirea informației. (< fr. accès, cf. lat. accessus < accedere)”, **MDN** (2000) înregistrează pentru ACCES: s.3. (inform.) „proprietate a sistemelor de memorie de a permite înregistrarea și regăsirea informației” (< fr. accès, cf. lat. accessus < accedere – a sosi, a ajunge) din nou, fără a indica originea englezească pentru sensul informatic. Un lucru cert este că la momentul la care **NODEX** (2001) înregistrează ACCESA ca derivat din românescul ACCES, substantiv pe care îl definește ca: ACCÉS¹ „Posibilitate sau drept de a ajunge, de a pătrunde sau de a intra undeva. /< lat. accessus, fr. acces “ și ACCÉS² „1) Manifestare violentă a unei boli; criză; atac. ~ de nervi. 2) fig. Manifestare violentă a unei stări sufletești. ~ de furie. /<lat. accessus, fr. acces “, sensul informatic al lui ACCES fusese deja atestat pentru limba română în **DGR** (1991).

Studiul **sintagmatic** demonstrează că ne confruntăm cu o falsă problemă, sensul principal al lui ACCESA neputând fi altul decât cel specializat, informatic, sursa împrumutului fiind, desigur, limba engleză (așa cum, de fapt, îl înregistrează dicționarele, cu excepția **NODEX**).²⁶ În studiul amintit, R. Zafiu citează un text în care ACCESA apare într-un alt tip de context decât cel informatic, (cu sensul de „a ajunge la... “ într-un context „sentimental“), *caracterul nespecific putând fi foarte puternic resimțit*. Redăm aici textul: „Între a iubi fictiv, metafizic (...), a iubi electronic și a iubi în stil tradițional, tot ultima variantă rămâne cea viabilă. Dar pentru a o putea ACCESA, Joe va trebui să câștige puncte ca om făcut din carne și sânge “ (**RL** 2766, 1999, 20). Un alt exemplu îl constituie un context înregistrat în **ADEVĂRUL**: „Gigi Becali, Nicoleta Luciu si Romanita Iovan, cei mai ACCESATI romani” (**A**, nr. 4819, 2006), unde are loc o extindere semantică, prin relația termenului informatic cu limba comună: participiul creat de la ACCESA semnifică aici „căuțați pe Internet”, sau, când ACCESA apare într-un context economic-financiar, tot prin intermediul mass-media: „Companiile din domeniul energetic vor putea ACCESA, în perioada 2007-2013, fonduri de 86 milioane euro de la Uniunea Europeana” - **B.N.**, 20.08.2007, unde sensul devine „a obține”. În cele ce urmează vom analiza **polisemia** (externă) dezvoltată de ACCESA, așa cum rezultă din corpusul analizat.²⁷

Analiza corpusului demonstrează că ACCESA(RE)²⁸, pe lângă frecvența mare cu care este actualizat în principalele publicații, dezvoltă o **polisemie** externă complexă, manifestată atât în relație cu **limba comună 2.1.1.** cât și în relație cu **alte terminologii** (în special cea economico-financiară) cu care ajunge în contact tot prin intermediul presei **2.1.2.** Impunerea noilor sensuri este condiționată de coexistența cu sensul denotativ.

2.1.1. ACCESA se poate referi atât la „bancă de date”, „rețea” sau „program” dar poate ajunge, prin intermediul limbii comune în contexte foarte variate, precum: **a. ACCESA = a recepționa** (un post TV) („Nokia si Motorola, la indemana: imaginile

aflșate prin ACCESAREA unui post local tv sunt suficient de clare, iar viteza de transmisie a datelor nu obosește” – B.N, 30.05.2005); **b. ACCESA = a urmări**²⁹; **a căuta** (emisiuni pe Internet) („Dincolo de aceasta, nu pot să nu observ că începem să avem o cultură a advertisingului și în România, iar dacă publicațiile de specialitate nu sunt încă citite pe scară largă, avem emisiuni și site-uri din ce în ce mai ACCESATE.” – J.N. – 31.05.2007); **c. ACCESA = a beneficia de**³⁰(„Televizoarele HP HDTV care vor beneficia de aceasta tehnologie vor contine și alte îmbunătățiri care vor oferi consumatorilor noi modalități de ACCESARE a elementelor de divertisment.” – B.N. 14.09.2005); **d. ACCESA = a viziona, a urmări** („EuroNews a anunțat ca va lansa un serviciu de televiziune pe internet care va permite ACCESAREA în direct a programelor canalului de știri “ – B.N., 10.07.2007); **e. ACCESA = a obține** („Problemele curente în companiile cu trafic mare al documentelor vizează... întârzierea în ACCESAREA informației utile, pierderea unor documente” – B.N., 06.06.2005; „Ce informații pot ACCESA utilizatorii “ - A, nr. 5050, 2006); **f. ACCESA = a consulta, a cerceta, a studia, a examina, a se informa asupra** („Ideal ar fi fost ca în urma cu șase ani să fi urmat modelul colegilor din Polonia, care întâi au strans arhivele, împreună cu instrumentele de ACCESARE a arhivelor, respectiv cartotecile, și abia după aceea au purces la drum, au început să le studieze, să le pună la dispoziția publicului.” – 22, nr.848, 2006; „Peste 1.500 de scriitori români contemporani, ACCESAȚI pe internet. Peste 1.500 de scriitori români contemporani din țară și din diaspora vor avea, începând de astăzi, un site, www.scriitoriromani.ro.” – A., nr. 4854, 2006)³¹; **g. ACCESA = a căuta** (pe Internet) („Gigi Becali, Nicoleta Luciu și Romanita Iovan, cei mai ACCESATI români” – A., nr.4819, 2006); **h. ACCESA = primi, a obține ;(cu regim prepozițional) a avea dreptul să beneficieze de, a li se permite să beneficieze de, a putea beneficia de** („Ce servicii medicale pot ACCESA imigranții” - A, nr. 5354, 2007); **i. ACCESA = a alege ; a se implica în ; a se încadra la** („Cum tradiția la noi a fostului MCT, azi ANCS, este ca sumele destinate granturilor să fie cu cel puțin un ordin de mărime mai mici, decât cele pentru proiecte, se pot întrevădea, de pe acum, dificultățile financiare prin care vor trece cei care vor ACCESA acest program (Programul 3 al PNCDI-2, intitulat "Idei") – R.L., 12.05.2007); **j. ACCESA = a accede la ; a ajunge la** („În opinia mea, structura umană se bazează pe coeziunea a două unități: fizicul și psihicul. Între aceste unități există o membrană permeabilă prin care se realizează interconditionarea celor două nivele: prin fortarea psihicului poți ACCESA fizicul, iar prin fortarea fizicului poți ACCESA psihicul.” – R.L, 17.03.2007); **k. ACCESA = a intra** (pe drumul), **a pătrunde**³²; **a ajunge** („...aparținem totuși unui grup (restrâns) de oameni care pot folosi cuvinte-cod ca "mangafaua", "bibicul" sau noțiuni încriptate de genul "moftului" românesc, pentru a ACCESA drumul către adevărata individualitate românească?” – D, nr. 105, 2006) și exemplele pot continua.

Mecanismele care produc astfel de contexte sunt diferite, dar productive în limbă, unele dintre sintagme având șanse de a se impune. În cazul acestui (la origine) termen informatic, contactul cu limba comună (dar și cu alte terminologii, așa cum vom vedea) dă naștere, în principal, la modificări semantice bazate pe **metaforă** (figură semantică prin intermediul căreia se prezintă ca echivalenți doi termeni distincți, realizându-se între acetia un transfer de trăsături semantice³³) **2.1.1.1.** și, uneori, pe **metonimie** (figură semantică și fenomen lingvistic prin care un termen este înlocuit cu altul, pe baza unei relații de contiguitate logică existentă între acestea³⁴) **2.1.1.2.** , semnalându-se, din acest

punct de vedere un caz special (vezi nota 31 – ACCESA determină, pe principiul economiei în exprimare, important în limba comună, modificări metonimice în cazul cuvintelor cu care intră în context, ceea ce are ca efect, în ultimă instanță, modificări ale sensului lui ACCESA însuși).

2.1.1.1. De plidă, în exemplele **i.** și **k.**, înregistrate mai sus, dezvoltarea polisemiei se manifestă ca urmare a unui transfer **metaforic**, sensului denotativ, informatic, adăugându-i-se o serie de conotații :

În **i.** **ACCESA** dezvoltă sensurile **a alege ; a se implica în ; a se încadra la** ca urmare a unei analogii : ACCESEZI programul de cercetare (în acest caz *Programul 3 al PNCDI-2, intitulat "Idei"*) așa cum ACCESEZI un program informatic. „Program” este în limbă polisemantic (vezi definiția din **DEX**); ACCESA, care în terminologia informatică apare (și) în contextul „program” , ajunge, prin analogie, să se extindă asupra oricărui program.³⁵ Extinderea metaforică se realizează, așadar, pe baza rețelei de sensuri a cuvântului polisemantic.

În **k.** **ACCESA** devine **a intra** (pe drumul), **a pătrunde; a ajunge** tot prin analogie : *"mangafaua", "bibicul" sau noțiuni înciptate de genul "moftului" românesc* țin locul *parolei* pe care o utilizezi pentru *a intra* într-un program, sau pe un drum, în cazul de față.

2.1.1.2. În cazul modificărilor semantice bazate pe **metonimie**, avem de-a face cu un caz special, ACCESA determinând un transfer metonimic în cazul cuvântului cu care intră în context, iar noul context format, determină o modificare metonimică în cazul lui ACCESA însuși.

În cazul exemplilor **e.** și **f.**, înregistrate de noi mai sus au loc astfel de modificări semantice :

În **e.** **ACCESA = obține** ca urmare a metonimiei cauză pentru efect / consecință (**a accesa** informații are ca efect **obținerea** de informații.); în **f.** **ACCESA = a consulta, a cerceta, a studia, a examina, a se informa asupra**, ca urmare a unui transfer metonimic, pe care l-am numi acțiune pentru scop (**a accesa** arhiva cu scopul de a **consulta, a cerceta, a studia, a examina** arhiva).

O primă observație este că majoritatea sensurilor deviate prin metaforă sau metonimie ale acestui termen sunt relativ ușor de decodat, media trăsăturilor semantice definitorii păstrându-se la nivelul vorbitorilor diferiți (specializați sau nu), ceea ce reprezintă o condiție favorabilă pentru impunerea lor în limbă.³⁶

Analiza de mai sus demonstrează că ACCESA, utilizat în limba uzuală, este condiționat de contextul în care apare, ceea ce explică modificările de sens. *Lexicalizarea* acestui termen în contactul cu limba comună (dovadă a acestui fapt fiind polisemia bogată pe care o dezvoltă ACCESA, ca orice **cuvânt** al limbii), este un argument în plus pentru înregistrarea lui în dicționarele generale.

Cauza generală a producerii acestor modificări de sens este una extralingvistică, *informatizarea*, fenomen care a cuprins într-un ritm alert toate domeniile, așa că ne putem aștepta ca mulți termeni informatici să fie transferați nu numai în limba obișnuită, ci și altor terminologii (prin intermediul limbii comune, sau nu).

2.1.2. Pe lângă **sensurile specializate, informatice**, înregistrate în dicționare și atestate în presa actuală (ex., „*Mai multe informatii puteti obtine ACCESAND adresa de internet a Oficiului pentru Migratia Fortei de Munca, www.omfm.ro.*” – **J.N.**, 13.07.2005; „*Site-urile de educație, cele mai ACCESATE*”- **A.** nr.5281, 2007; „*Mobilitatea acestui*

serviciu permite ACCESAREA Internetului de oriunde din aria de acoperire a rețelei Zapp” – B.N. 26.12.2004). ACCESA dezvoltă în textele analizate o serie de sensuri noi, posibil, sub influența limbii engleze.

Foarte des întâlnit este ACCESA în contexte precum „credit”, „bani”, „finanțări”, „fonduri”, „card” ș.a, termeni ce aparțin domeniului economico-financiar. Informatizarea sistemului bancar a condus la contactul între cele două terminologii și implicit la migrarea unor termeni informatici înspre domeniul economic (prin intermediul mass-media sau nu) și la dezvoltarea de sensuri noi. De la „ACCESAREA sistemelor informatice ale automatelor bancare (ATM-uri), sau a sistemelor informatice de tranzacții bancare, încasări și plăți ș.a., s-a ajuns la dezvoltarea unor sintagme precum „ACCESAREA cardului”, „ACCESAREA banilor”, „ACCESAREA de fonduri” ș.a. Deși astfel de exemple se întâlnesc și în limba engleză („*How can I ACCESS MONEY for schools?*”³⁷, „*Rahman promotes the scheme ceaselessly in Europe in his quest to ACCESS MONEY from the EU Microcredit Fund, which can be administered only by banks.*”³⁸; „*SNB expands bank ACCESS to FUNDS in tough conditions*”³⁹ etc.) nu putem afirma cu exactitate că avem de-a face cu calcuri semantice (împrumuturi de sens din alte limbi), întrucât principalele dicționare generale ale limbii engleze (**Oxford Advanced Learner’s Dictionary**, **Longman Dictionary of English Language and Culture**, **BBC English Dictionary** sau **Penguin English Dictionary**) nu înregistrează nici contextele, nici noile sensuri dezvoltate ca urmare a contactului acestui (la origine) termen informatic cu terminologia economico-financiară, prin intermediul presei. De altfel tropii care au stat la baza acestor modificări semantice, sunt decodabili și în limba română, ceea ce ar fi un argument în plus pentru faptul că am avea de-a face cu o inovație semantică realizată în interiorul limbii române și nu cu calcuri după modelul limbii engleze. Totuși, fiind recunoscut faptul că majoritatea știrilor sunt traduse, fiind preluate de pe Internet nu putem exclude total influența limbii engleze, însă, analiza corpusului atestă existența unor mecanisme active care acționează în interiorul limbii române și care stau la baza dezvoltării polisemiei lui ACCESA, ca urmare a dinamicii sensurilor:

După părerea noastră, construcțiile semnalate mai sus au luat naștere printr-o serie de **metonimii**: de la „ACCESAREA sistemului informatic” (cu care sunt prevăzute ATM-urile) prin intermediul cardului s-a ajuns la „ACCESAREA cardului.” („*Documentele necesare la ACCESAREA cardului BCR-MasterCard-Altex sunt copia actului de identitate si documentele care atesta realizarea de venituri*”- B.N. 24.08.2005); de la „ACCESAREA cardului [pentru a extrage o sumă de bani]”, se ajunge la „ACCESAREA banilor / a sumelor de bani.” („*Doua metehne autohtone fac ACCESAREA banilor si mai dificila: incapacitatea de a redacta un proiect si lipsa cofinantarilor* - B.N. 18.11.2005”; „*Împrumuturi pentru ACCESAREA banilor europeni nerambursabili*” - A., nr.5144, 2007; „*Alegerea momentului optim de contractare a unui împrumut va permite ACCESAREA unei sume mai mari de bani*”- B.N. 08.12.2005). Apoi, prin **derivare sinonimică** se creează contexte precum ACCESAREA fondurilor/ creditelor/ împrumuturilor ș.a. Tot astfel, de la „ACCESAREA sistemelor informatice [pentru efectuarea de tranzacții bancare, încasări și plăți]” s-a ajuns la „ACCESAREA plăților” („*indentificare a parcelelor agricole, instrument necesar pentru ACCESAREA platilor directe din agricultura pentru 2007*”, B.N.10.01.2006) etc. Uzul lui ACCESA s-a extins dincolo de contextul informatic (nu se mai referă numai la sistemele informatice cu care sunt dotate băncile pentru efectuarea diverselor tranzacții). Orice obținere de

fonduri devine „ACCESARE de fonduri” (chiar dacă nu se presupune neapărat o procedură informatizată): „Finantatorul accepta ca garantii pentru ACCESAREA fondurilor externe orice fel de colaterale, garantii si modalitati de garantare a rambursarii capitalului investit, sub forma bancabila.”- **B.N.**, 07.06.2005 ; „In motiune este criticata atitudinea Cabinetului Tariceanu fata de proiectul Legii pensiilor, initiat de PSD, faptul ca agricultura a fost adusa "la sapa de lemn", dar si lipsa de preocupare fata de ACCESAREA fondurilor comunitare.” – **B.N.**, 01.10.2007 ș.a.

Alt trop care stă la baza acestor transferuri este **metafora**. Dacă în mod curent, în limbajul informatic ACCESA apare (și) în contextul PROGRAM, prin analogie, A ACCESA ajunge să se folosească pentru orice fel de program, în contexte precum ACCESAREA programului PHARE, SAPARD ș.a. („De acum incolo se va putea face plata mult mai repede si se va simplifica procedura de ACCESARE a programului SAPARD.” – **B.N.** 12.08.2005)

În ceea ce privește evoluția sensurilor prin **metonimie**⁴⁰, situațiile analizate arată că avem de-a face cu extinderea acestui trop⁴¹ ca urmare a *derivării sinonimice*⁴² (sinonimie înțeleasă în sens larg), ACCESA apărând în combinații cu termeni care implică într-un fel sau altul conceptul de BANI: **a. BANI** („Doua metehne autohtone fac ACCESAREA banilor si mai dificila: incapacitatea de a redacta un proiect si lipsa cofinantarilor - **B.N.** 18.11.2005”; „Împrumuturi pentru ACCESAREA banilor europeni nerambursabili” - **A.**, nr.5144, 2007; „autoritatile judetene vor putea ACCESA bani din fondul "Solidaritatea"”- **R.L.**, 03.06.2006; **b. SUMĂ DE BANI** („Alegerea momentului optim de contractare a unui imprumut va permite ACCESAREA unei sume mai mari de bani”- **B.N.** 08.12.2005); **c. FINANȚĂRI** („Una din problemele cu care se confrunta IMM-urile este dificultatea cu care ACCESEAZA finantari”; „82 la suta dintre IMM-uri declara ca au probleme foarte mari sau mari la ACCESAREA finantarii” - **B.N.** 23.03.2005; „...asistenta in alcatuirea unui plan de afaceri si in ACCESAREA finantarilor pentru afacerile lor...” – **B.N.**, 06.07.2005; „...eligibilitate in procedurile de achizitii publice si de ACCESARE a finantarilor internationale” – **B.N.**, 16.09.2005); **d. FONDURI** („Ce înseamnă ACCESARE de fonduri naționale, înseamnă încredere în fondurile naționale?” **A.C.**, nr.15, 2007; „Finantatorul accepta ca garantii pentru ACCESAREA fondurilor externe orice fel de colaterale, garantii si modalitati de garantare a rambursarii capitalului investit” – **B.N.**, 07.06.2005; „impactul integrarii asupra turismului romanesc sau modalitati de ACCESARE a fondurilor Uniunii Europene” – **B.N.** 01.07.2005; „...Tariceanu precizand ca va depune documentatia necesara pentru ACCESAREA Fondului european de solidaritate...” – **B.N.**, 19.07.2005; „firmele romanesti vor putea ACCESA fonduri de pana la 1,5 milioane de euro” – **B.N.** 08.10.2007; „14% dintre IMM-uri știu că pot ACCESA fonduri IT&C” – **A.** nr. 5204, 2007); **e. CARD** („Documentele necesare la ACCESAREA cardului BCR-MasterCard-Altex sunt copia actului de identitate si documentele care atesta realizarea de venituri”- **B.N.** 24.08.2005); **f. ÎMPRUMUTURI** („...companiile mai mici si cele care apeleaza pentru prima data la finantare bancara vor fi indrumate in special spre ACCESAREA de imprumuturi in lei – **B.N.**, 12.09.2005; „o anumita suma, care ... da dreptul la ACCESAREA unui imprumut in conditii avantajoase - **B.N.** 26.04.2007; „Cu avansul de 12.500 de euro in buzunar, ACCESAREA unui imprumut ipotecar pe 25 de ani” – **B.N.**, 20.03.2006); **g. AJUTOR FINANCIAR** („Un prim pas pentru ACCESAREA ajutorului financiar este completarea formularului de cerere si formularului declaratiei

pe propria raspundere;” - **B.N.** 17.10.2005); **h.CREDIT** („Ca persoane fizice, la fel de bine ne putem adresa si altor institutii de pe piata romaneasca pentru ACCESAREA unui credit” – **B.N.** 28.06.2004; „Cel mult, ele ingreuneaza procedura de accesare a creditului” – **B.N.** 07.09.2005; „Pentru a ACCESA acest credit e nevoie doar de buletin si de o adeverinta de la facultate” - **B.N.** 24.09.2007); **i. PLĂȚI** („...sistemul de indentificare a parcelelor agricole, instrument necesar pentru ACCESAREA platilor directe din agricultura pentru 2007 – **B.N.** 10.01.2006”); **j. ASISTENȚĂ FINANCIARĂ** („...programe speciale de promovare si pregatire a sectorului economic in vederea ACCESARII acestui tip de asistenta financiara in conditii optime si eficiente” – **B.N.** 23.03.2006); **k. RESURSE (EUROPENE)** („Trebuie sa invatam SA ACCESAM resurse europene” - **B.N.** 20.06.2007”); **l. SURSĂ DE FINANȚARE** („Vom căuta soluții de folosire cât mai eficientă a banilor și de ACCESARE a cât mai multe surse de finanțare”- **22**, nr. 779, 2005); **m. LEASING OPERAȚIONAL** („Leasingul operațional va fi mai ieftin și mai ușor de ACCESAT” – **A.** nr. 4877, 2006); **n. SUBVENȚII** („In 2007, agricultorii nu pot ACCESA nici subventiile de la UE” – **R.L.** 08.09.2007); **o. TITLU DE STAT** („Străinii pot ACCESA titlurile de stat românești numai după 1 martie”- **A.** nr. 4824, 2006) ș.a.

În exemplele de mai sus, unde ACCESA apare în contexte aparținând terminologiei economice, (combinându-se cu termeni „cvasisinonimi”, conform analizei propuse de I.Coteanu⁴³) prin intermediul mass-media, sensurile cu care acesta este actualizat sunt: „a obține”, „a primi”, „a intra în posesia” și, în contexte precum (**SUMĂ DE) BANI**⁴⁴, **FINANȚARE**⁴⁵, **FONDURI**⁴⁶, **CARD**⁴⁷, **ÎMPRUMUT**⁴⁸, **CREDIT**⁴⁹, „a contracta”⁵⁰.

După cum se poate observa din contextele analizate, termenul (la origine) informatic ACCESA, intrând, prin intermediul mass-media, în contexte specifice terminologiei economico-financiare, este influențat de aceste contexte și dezvoltă sensuri noi prin metonimie sau metaforă. Noile sensuri astfel create (cărora li se adaugă seme aparținând terminologiei economico-financiare), rămân însă constante în contexte diferite, ceea ce demonstrează că ACCESA are șanse de a se impune și în terminologia economico-financiară și de a fi înregistrat în dicționarele de specialitate (ca un adevărat termen interdisciplinar). Asistăm așadar la un fenomen care a mai fost semnalat în lucrările de specialitate⁵¹, prin care „termeni proveniți din diverse terminologii sunt transferați pentru a exprima analogii utile, iar valoarea expresivă se pierde în favoarea exprimării unui concept nou.”⁵²

Noile sensuri create în urma contactului cu terminologia economico-financiară nu sunt înregistrate nici în dicționarele economice specializate⁵³ (un argument pentru faptul că avem de-a face de fapt cu INTERFERENȚE, nu cu INTERDISCIPLINARITĂȚI reale), nici în cele generale.

Frecvența cu care ACCESA apare atestat în presa actuală de diverse tipuri cu sensurile menționate mai sus, solicită o revenire la definițiile din dicționarele generale, pentru înregistrarea noilor sensuri⁵⁴.

2.2. INTERFAȚĂ apare înregistrat în DEX cu sens fizico-chimic și electronic, nementionându-se nimic despre sensul specializat informatic (deși apare deseori actualizat în presa actuală, mult mai frecvent decât aceste sensuri mai vechi, datorită importanței pe care o are fenomenul de informatizare care a cuprins relativ recent și

societatea românească) și evident, nici despre sensurile pe care le dezvoltă termenul informatic în relație cu limba comună.

Dintre dicționarele care înregistrează sensul informatic al lui INTERFAȚĂ menționăm **DE** (1993), care-l înregistrează ca s.2. „totalitatea dispozitivelor, regulilor și convențiilor cu ajutorul cărora un element al **sistemului de calcul** comunică fie cu un alt element, fie cu utilizatorul, elementele având caracteristici diferite (ex. interfață grafică, interfață de comunicare)”. Definiția face referire la SISTEM DE CALCUL, însă dicționarul nu definește nicăieri noțiunea, lucru care ar fi fost esențial, dacă avem în vedere că aceasta acceptă mai multe interpretări chiar în terminologia informatică (polisemie internă, deci), **D.I.** (1981) înregistrând nu mai puțin de trei tipuri diferite de sistem de calcul.⁵⁵

MDN (2000) înregistrează INTERFAȚĂ cu s.2 „frontieră convențională între două **sisteme** sau **unități**, care permite schimburi de informații după anumite reguli.” În cazul cuvintelor SISTEM și UNITATE nu sunt înregistrate de dicționar și sensurile informatice.

NDU (2006) înregistrează însă numai sensurile informatice, „1. ansamblu de dispozitive, reguli și convenții cu ajutorul cărora un element al unui **sistem de calcul** comunică cu altul; 2. limita comună a două sisteme.” nereflectând astfel realitatea limbii române. Nu se definește termenul SISTEM cu sens informatic.

Toate definițiile menționează marca diastratică, însă, făcând referire la alți termeni pe care nu-i înregistrează cu sens informatic, acestea rămân, în mare măsură, inaccesibile nespecialistului.

Analiza corpusului arată ca INTERFAȚĂ se utilizează atât cu sensul denotativ specializat informatic, în contexte precum „interfață grafică”, „interfață de trafic terestru”, „interfață de comunicare”, „interfață a site-ului” **2.2.1.** cu sensuri denotative ca urmare a informatizării altor domenii, dezvoltate așadar, în interdisciplinariate (sensul informatic se păstrează dar i se adaugă seme ce țin de fiecare terminologie în parte) **2.2.2** cât și cu sensuri conotative, rezultate în urma contactului cu limba comună **2.2.3.**

2.2.1. INTERFAȚĂ apare actualizat în texte cu sensul informatic de „frontieră convențională între două **sisteme** sau **unități**, care permite schimburi de informații după anumite reguli.” (**MDN**):

„...O INTERFAȚĂ grafică de configurare SELinux și suport pentru Nouveau, alternativa Open Source la driver-ele video proprietare, accelerate 3D, ale Nvidia.” (**A.C.** nr. 22, 2007);

„Partea hardware a sistemului, este compusa dintr-un receptor-reflector (parabola), un convertor de semnal (LNC dublu emisie receptie), un modem de satelit RCST (cuprinde într-un singur dispozitiv hardware foarte compact, un modulator MF-TDMA, un receiver DVB și o INTERFATA de trafic terestru) și optional un gateway/router. ” (**B.N.** 25.10.2004)

„Noua INTERFATA a site-ului permite downloadarea unor materiale informative, dar și consultante on-line...” (**B.N.** 15.05.2006)

„...design aplicatii software - INTERFATA grafica cu user-ul pentru programe End-User; de unde au fost dezvoltate și alte sensuri, în alte domenii” (B.N. 26.07.2005)

Utilizarea acestor termeni în limbajul presei (scopul fiind reclama, prezentarea produselor într-o lumină favorabilă), conduce la apariția lor în contexte nespecifice limbajului specializat (ex. „interfață grafică intuitivă și prietenoasă”), chiar dacă în această situație nu se înregistrează deplasări de sens:

„Cu o INTERFATA vesela si atractiva, site-ul este usor de navigat. ” (B.N. 17.01.2005)

„DotCommerce Romania schimba look-ul site-ului oficial, noua INTERFATA de comunicare fiind mult mai prietenoasa. ” (B.N. 22.05.2006)

„Aplicatia Libra Web Banking beneficiaza de o INTERFATA grafica usor de inteles, intuitiva si nu in ultimul rand, practica. ” (B.N. 27.02.2007)

„Aceasta ultima versiune a fost imbogatita cu o serie de functionalitati noi, avand, in primul rand, o INTERFATA intuitiva si prietenoasa dezvoltata pentru a imbunatati modul de lucru si a-i ajuta pe utilizatori sa exploateze produsul la maxim cu un minim de timp si efort. ” (B.N. 15.08.2005)

2.2.2. Ca urmare a procesului de informatizare, INTERFATA își extinde utilizarea și în alte domenii, precum **telefonia mobilă** („Orange si Microsoft au lansat in premiera pe piata romaneasca telefonul Smartphone SPV C500 (Sound, Pictures, Video), care ofera un sistem de operare Microsoft Windows Mobile cu INTERFATA in limba romana...” - B.N. 17.12.2004; „Varful de gama Panasonic, modelul X700, este primul "smartphone" al marcii japoneze cu sistem de operare Symbian si platforma Series 60. Este echipat cu camera foto digitala ce are capabilitati video si Java MIDP2.0 si are INTERFATA pentru card miniSD”- B.N. 06.10.2004) , **industria constructoare de mașini**, („Noul BMW Seria 1 are in echipare mai multe dotari caracteristice modelelor de clasa superioara, cum sunt senzorul de presiune in pneuri, INTERFATA pentru telefonul mobil cu kit pentru hands-free...” - B.N. 29.06.2004) **domeniul financiar-bancar** („Cei care vor sa verifice pierderile sau castigul rezultat in urma diferentei de curs valutar dintre data emiterii si data incasarii facturilor au la indemana o INTERFATA de calcul foarte fiabila” - B.N. 17.10.2005; „...accesati contul dvs de la calculatorul personal, sau de la orice calculator conectat la internet si efectuati orice operatiune prin INTERFATA contului dvs. ” - B.N. 02.06.2006) ș.a.

2.2.3. Mult mai spectaculoasă este dinamica sensurilor ca urmare a utilizării lui INTERFATA în contexte de limbă comună. Definițiile propuse de **NDU** („ 1. ansamblu de dispozitive, reguli și convenții cu ajutorul cărora un element al unui sistem de calcul **comunică** cu altul; 2. **limita comună** a două sisteme.”), care prezintă termenul informatic ca polisemantic, (**polisemie internă**) pune în evidență cele două nuclee de sens care se propagă în contactul cu limba comună (la care se adaugă conotații) respectiv : **2.2.3.1. legătură, comunicare** (între două entități) și **2.2.3.2. zonă de legătură, limită comună**

2.2.3.1. INTERFAȚĂ = legătură, comunicare („Prin Institutul de Studii Liberale, PNL a fost cel mai aproape de a construi un astfel de cadru institutional, care

sa-i asigure in paralel si **INTERFATA cu societatea civila, si cu mediile academice.** ” - **22**, nr.841, 2006; „Este adevarat ca nu exista si nu vom avea niciodata un stat liberal pur, pentru ca **INTERFATA dintre stat si economie** este inevitabila, iar ea creeaza tot felul de excrescente plutocratice sau interventioniste.” - **22**, nr. 914, 2007; „Exista o serie de exemple practice care dovedesc o buna comunicare cu cetateanul: am incercat sa cream o serie de entitati tip **INTERFATA intre administratie si cetatean**” - **22**, nr. 780, 2005; „Potrivit unor clasici ca Adam Smith, “mana invizibila” a pietei este tocmai **“INTERFATA” dintre individ si societate;**” - **22**, nr. 810, 2005 „Pentru noi, **INTERFATA dintre aceste doua sfere (religie și societate)** este foarte importanta. ” - **22**, nr. 864, 2006); **INTERFAȚĂ = om de legătură** („Potrivit “surselor judiciare” citate de presa, se pare ca **INTERFATA dintre consultanti si conducerea MEC** ar fi fost chiar directoarea de cabinet a ministrului Seres, Roxana Iacob. ” - **22**, nr. 873, 2006; „Nu sunt spion, nu pot conduce în operativ spioni. A, pot fi **INTERFAȚA**, pot face legătura constantă cu Planul Național de Informații.” – **A.C.** nr. 9, 2007); **INTERFAȚĂ = intermediar, mediator, mijlocitor** („Fundatiile corporatiste sunt un fel de membrana prin care companiile percep asteptarile comunitatilor. Un fel de **INTERFATA** care mijloceste **intre interesele de marketing** ale firmelor si **nevoile comunitatilor.**” **22**, nr. 904, 2007 ; **ORNISS** (Oficiul Registrului National al Informatiilor Secrete de Stat) este **INTERFATA NATO** in relatia cu oricine sau orice din Romania care ar urma sa aiba acces la informatiile clasificate ale Aliantei Nord-Atlantice. - **22**, nr.693, 2003 ; „Isi revendica un rol de cenzor, de supervisor, de instanta de control, de **“INTERFATA intre populatie si noua putere”** in termenii Anei Blandiana. ” - **22**, nr.673, 2003); „Reprezentarea mea despre ziaristi era ca ei trebuie sa functioneze ca niste constiinte, sa fie o **INTERFATA intre putere si public.** ” - **22**, nr.762, 2004 „... implicarea expertilor ca **INTERFATA intre stat si societatea civila** si dinamica proiectelor”. - **22**, nr.723, 2003 ; „Idealul pâna la urma este ca statul, care este o **INTERFATA între actorul cultural si piata occidentala**, sa dispara cu timpul si relatia sa se stabileasca direct între autorul român si piata straina. ” - **22**, nr.916, 2007).

2.2.3.2. INTERFAȚĂ = zonă de legătură, limită comună, frontieră („Cine sa-si mai aduca aminte acum ca, doar cu un deceniu in urma, Romania era bine instalata in zona gri, **LA INTERFATA** dintre Occident si fostul imperiu sovietic? ” - **22**, nr.872, 2006 ; „Ceea ce s-a intamplat in ultima perioada a dat peste cap un tip de echilibru strategic temporar instaurat dupa 1990, **LA INTERFATA** spatiului ex-sovietic cu cel al Uniunii Europene. ” - **22**, nr.778, 2005 ; „...au inceput sa apara asociatii, institutii si companii functionale, un fel de federatii ale romanilor de isprava. **LA INTERFATA** lor cu sistemul, ele trebuie totusi sa intre, cel putin ocazional, intr-o relatie corupta pentru a putea subzista. ” - **22**, nr.758, 2004 ; „Se poate insa vorbi sau ar trebui sa se vorbeasca si de un liberalism aflat **LA INTERFATA** cu conservatorismul si cu vederile crestindemocrate. ” - **22**, nr.882, 2007)

Dezvoltarea noilor sensuri are loc ca urmare a încălcării registrului stilistic, **INTREFAȚĂ**, termen specializat informatic, fiind utilizat în comunicarea social-politică.

Foarte interesant este că, de la **INTERFAȚĂ** (cu sensul informatic) s-a creat, după modelul limbii engleze, verbul **A INTERFAȚA** : „Sistemul realizeaza automatizarea proceselor specifice unui depozit si se poate **INTERFATA** cu sistemele de gestiune

integrata a intreprinderii de tip ERP” –B.N, 06.04.2004; „Nu este suficient ca o singura institutie dintr-un judet sa aiba capacitatea de a-si INTERFATA sistemul informatic cu SEN, este necesar ca toate cele patru mentionate sa fie capabile de acest lucru. ” - B.N, 21.09.2004; „Solutia se bazeaza pe INTERFATAREA sistemului informatic specific Primariei, proiectat de compania Advanced Technology Systems, cu aplicatia Internet Banking si Modulul Taxe” - B.N, 09.03.2006)

Frecvența utilizării sensului denotativ informatic, precum și dezvoltarea unor sensuri conotative (mai mult sau mai puțin figurate), pornind de la acest nucleu de sens, ca urmare a contactului cu limba comună, sunt argumente care impun revenirea la definițiile din dicționarele generale pentru înregistrarea noilor sensuri.

3. Termenii informatici precum ACCESA sau INTERFAȚĂ, frecvent utilizați în presa actuală, pierd caracterul monoreferențial și monosemantic, participând la un proces de lexicalizare, prin dezvoltarea de sensuri conotative în relația cu limba comună sau cu alte terminologii. Rezultatul este cu atât mai interesant, cu cât acești termeni informatici, deși frecvent atestați în mass media, nu sunt înregistrați în principalele dicționare generale. Deplasările de sens pornind de la sensurile specializate, informatice, cu importante rezultate din perspectiva polisemiei externe, atestă procesul de lexicalizare și de asimilare a termenilor analizați în limba comună, solicitând înregistrarea lor în dicționarele generale.

NOTE:

¹ A.Bidu-Vrănceanu 2007

² În același timp, **terminologie internă** poate desemna și ansamblul de unități (lingvistice sau de alt fel) utilizate efectiv în comunicarea specializată dintr-un anumit domeniu.

³ idem.: 19, 21

⁴ În lucrările de specialitate se întâlnește și sub numele de **terminologie a nespecialiștilor** (F. Rastier 1995 :62) și **socioterminologie** (F. Gaudin 2003 : 151, 174)

⁵ I.Meyer și K. Mackintosh 2000:201

⁶ F. Gaudin 2003: 151

⁷ F. Rastier 1995:45

⁸ A.Bidu-Vrănceanu 2007: 17

⁹ L. Depecker 2002: 16

¹⁰ H. Bejoint și Ph.Thoiron 2000:13

¹¹ A. Toma 2006: 332-333

¹² A. Stoichițoiu-Ichim 2001 –a: 119-120, A.Bidu-Vrănceanu 2007: 113

¹³ G.Pană-Dindelegan 1997: 9-10

¹⁴ A.Bidu-Vrănceanu 2007: 112

¹⁵ F. Gaudin 2003: 169, L. Depecker 2002:129-130

¹⁶ L.Depecker 2002: 21

¹⁷ H. Bejoint și Ph.Thoiron 2000: 13

¹⁸ A. Toma 2006: 333

¹⁹ A.Bidu-Vrănceanu 2007: 112

²⁰ A. Bidu-Vrănceanu 1990: 39-34; 1993 : 63-87; 2003 : 291-298 ; A. Stoichițoiu-Ichim 2001-b: 12-14; 2006: 11-17. În lingvistica europeană fenomenul mai este semnalat și sub denumirea de **neologie semantică** (M.F. Mortureux 1997: 117-120), **schimbare de sens** sau **tropi** (V. Nyckees 1998: 105-133; A. Lehmann și F. Martin-Berthet 1998: 78-90), **evoluția sensului** (A. Nicklas-Salminen 2003: 159-165) sau, la modul general, de **conotații** (B. Spillner 1994: 53).

²¹ R. Zafiu 2001: 86

²² M. Ardeleanu Cruceru 2003: 99-106; A. Ștefănescu 2002: 263; R.Trif 2000; R. Zafiu 2001 - a: 86-90, 2001-b, 2001-c.

²³ M.T. Cabré 1998: 25-26; H.Béjoint și Ph. Thoiron 2000:14-36; I.Meyer și K. Mackintosh 2000:198, 218; A. Vansteelandt – Debauche 2004: 275-280.

²⁴ Am ales aceste dicționare (**DCR, MDN, NODEX, NDU**), întrucât sunt singurele care înregistrează cuvintele care ne-au atras atenția în urma cercetării corpusului. **DEX** nu înregistrează noile sensuri semnalate de noi în texte, uneori nici cuvintele.

²⁵ Nu este înregistrat în **DEX**, nici în alte dicționare generale importante precum Micul Dicționar Academic (2001-2003), Mic Dicționar al Limbii Române (1992) ș.a.

²⁶ Studiind dicționarele de specialitate (**DI** 1981 și **DI** 1999) am putut observa că terminologia informatică românească a preluat mai întâi substantivul **ACCESS** din engleză, întrucât în niciunul dintre dicționarele cercetate nu apare înregistrat verbul **ACCESA**. Așadar, mult mai probabil este că substantivul **ACCES**, deși intrat mai demult în limba română pe filieră franceză, a mai fost odată împrumutat, de data aceasta din engleză, dar cu sensul specializat, informatic. Așadar, **ACCESA** este într-adevăr un derivat de la (acest al doilea substantiv) **ACCES**, termen specializat din informatică, necesitatea creării verbului fiind resimțită din perspectiva sincronizării cu terminologia informatică din limba engleză. În paralel, am studiat și trei dicționare explicative de calculatoare, bilingve, unde se observă ezitări în traducerea lui **ACCESS** ca **ACCESA**: În **Dicționarul explicativ de calculatoare englez-român** (Bryan Pfaffenberger, trad. din limba engleză Liliana Dăbuleanu, 1996) – **ACCESS** e tradus prin „*a obține ACCESUL*” și definit ca „*a prelua date sau instrucțiuni de program de pe un disc sau de la un alt calculator conectat la calculatorul dvs. printr-o rețea sau modem*”; În **Dicționarul de calculatoare și Internet englez-român** (Bryan Pfaffenberger și David Wall, trad. de N. D. Pora, 1997) **ACCESS** e tradus prin „*A ACCESA*” – „*a regăsi date sau instrucțiuni de program pe o dischetă, un hard disk sau pe un alt calculator conectat la calculatorul dvs. printr-o rețea sau prin modem.*” Și **Dicționarul explicativ de calculatoare englez-român și român-englez** M. Ban, A. Mireștean, M. Miclea și C. Miclea, 1994 traduce **ACCESS** prin „*A*

ACCESA” – „ 1. procesul de obținere al datelor dintr-o unitate periferică sau restaurarea datelor dintr-un dispozitiv de stocare; 2. procesul utilizat pentru a obține o instrucțiune din memorie cu scopul de a o executa.”

O altă interpretare ar fi că avem de-a face cu un calc semantic. ACCESS a fost tradus în română prin ACCES (cuvânt deja existent în limbă și împrumutat, așa cum am văzut, din franceză) care preia sensul informatic de la modelul englezesc. Derivatul lui, ACCESA, creat după modelul limbii engleze, împrumută, în același timp, și sensul informatic („to open a computer file, in order to get or add information”. -Oxford; „to obtain (stored information) from a computer’s memory” -Longman).

²⁷ În contextele analizate vom evita parafrazarea lui ACCESA prin „A AVEA ACCES”, care se potrivește în toate contextele și care ar conduce la concluzia că de fapt nu are loc nicio modificare semantică iar polisemia ar fi absentă. Fie exemplele:

(1) „Ideal ar fi fost ca în urma cu sase ani să fi urmat modelul colegilor din Polonia, care întâi au strans arhivele, împreună cu instrumentele de ACCESARE a arhivelor, respectiv cartotecile, și abia după aceea au purces la drum, au început să le studieze, să le pună la dispoziția publicului.” – 22, nr.848, 2006

(2) „Una din problemele cu care se confrunta IMM-urile este dificultatea cu care ACCESEAZA finantari”; - B.N. 23.03.2005

Comparând (1) ACCESA = (A AVEA ACCES) = A CONSULTA, A EXAMINA, A CERCETA, A SE INFORMA ASUPRA și (2) ACCESA = (A AVEA ACCES) = A OBȚINE, A INTRA ÎN POSESIA, A CONTRACTA, reiese clar caracterul polisematic al lui ACCESA.

²⁸ Căutarea s-a realizat având în vedere și formele flexionate ale lui ACCESA, inclusiv infinitivul lung (ACCESARE) și participiul (ACCESAT), care, deși neînregistrate în dicționare, au, după cum rezultă din analiză, apariții frecvente în texte.

²⁹ Foarte interesant este faptul că „a urmări” își extinde uzul în limba comună și în contextul SITE („...e-piața”, „webcoreers”, „munca” și încă multe altele astfel de nume reprezintă site-uri URMĂRITE de mii de români aflați în căutare de locuri de muncă” - www.crainou.ro; „Internetul evoluează continuu, iar următoarele site-uri trebuie URMĂRITE cu atenție pentru că reprezintă esența tehnologiei și filozofiei web 2.0.1.” - <http://www.presaonline.com/stire/top-10-site-uri-ale-viitorului-2-0,6932.html>), ceea ce face ca acesta să fie singurul cuvânt care se potrivește într-adevăr în textul nostru ambelor substantive:

„emisuni” și „site-uri”; Alte propuneri ar fi „a viziona”, dar care se potrivește doar în contextul „emisuni” și, mai nou, „a vizita”, care-și extinde uzul și în contextul „site”, posibil după modelul limbii engleze (nu putem afirma asta cu siguranță pentru că sensul nu este înregistrat ca atare în dicționarele limbii engleze și pentru că metafora este foarte vizibilă și pe teren românesc: a vizita un site (locăție pe internet) așa cum vizitezi un loc.) – „Un barbat care lucra pentru IBM a fost concediat pentru că a VIZITAT site-uri pentru adulți” - <http://www.romantica.ro/Stiri/>; „In scopul maririi masive a numarului persoanelor care vor VIZITA aceste site-uri, s-a conceput urmatorul sistem...” - <http://www.memo.ro/>; “A team of Fifa experts WILL VISIT sites for the 2010 World Cup this week to assess progress...” - www.news24.com

³⁰ Repetarea verbului ar fi fost în acest context supărătoare.

³¹ „Scriitori români”, contextul în care apare aici A ACCESA este rezultatul unei duble metonimii, de la „a accesa site-uri care conțin informații despre scriitori” pe următorul traseu: ACCESA site-uri (cu informații despre scriitori) → ACCESA informații (despre scriitori) → ACCESA scriitori. În general, ACCESA are tendința de a condiționa astfel de transferuri metonimice în cazul cuvintelor cu care apare în context, prin utilizarea lui în limba comună, ca urmare a necesității de economie în exprimare, ceea ce are efect asupra lui ACCESA însuși : Spre exemplu, de la A ACCESA site-uri cu informații sau site-uri care conțin hărți, imagini etc. se ajunge direct la ACCESA informații sau hărți, imagini etc. ceea ce conduce, în ultimă instanță, la modificarea sensului lui ACCESA însuși : care devine din „a intra într-o rețea, într-un program - DCR” „a cerceta”, „a analiza”, „a studia” informații, hărți, imagini ș.a.

³² „A pătrunde” a început să fie folosit în limbă și în contextul „drum”, după modelul sinonimului său, „a intra” : „Se paraseste soseaua, pentru A PATRUNDE, in nord-est, pe un drum forestier catre Predeal, peste Culmea Fitifoiu.” -

http://www.tourismguide.ro/html/orase/Brasov/Predeal/trasee_turistice_predeal.php

³³ DSL, p.307

³⁴ idem., p. 313

³⁵ Vezi și în analiza dezvoltării polisemiei în interdisciplinaritate, redată la punctul 2, ACCESA apare și în contextul „program de finanțare” – program PHARE, SAPARD etc.

³⁶ Vezi și A.Bidu-Vrânceanu 2007: 115

---

³⁷ <http://answers.yahoo.com/au/question/index?qid=20071006092944AA0WwFx>

³⁸ <http://www.renewal.net/Documents/RNET/Research/Communityaccessmoney.pdf>.

³⁹ <http://www.reuters.com/article/bondsNews/idUSZAT00677520070814>

⁴⁰ Pentru tendința lui ACCESA de a impune transformarea metonimică a cuvintelor cu care creează contextul și de a fi la rândul său influențat de contextul astfel creat, devenind el însuși antrenat într-o transformare metonimică, vezi analiza de la punctul 2.1, care tratează dezvoltarea polisemiei lui ACCESA în relație cu limba comună.

⁴¹ Chiar dacă în contextul original derivarea sinonimică se referea la metaforă, analiza arată că același mecanism acționează și în cazul metonimiei; avem în vedere, așadar, **metonimii derivate**.

⁴² I. Coteanu, 1985: 58-59: „Procedeul constă în asocierea termenului care conține o noutate cu seria lui semantică”

⁴³ I. Coteanu 1985: 58-59.

⁴⁴ „...dobanzile la creditele în franci elvetieni permit contractarea unor sume mai mari de **bani**” -

www.ghiseulbancar.ro „ANOFM are 67 de proiecte scrise pentru **contractarea** de bani UE.” -

www.finantare.ro

⁴⁵ „**Contractarea** finantarii va avea loc pina cel tirziu in noiembrie 2003” - **Ev.Zilei**, 21.06.2003

⁴⁶ „...documentele necesare pentru **contractarea** acestor fonduri vor fi depuse dupa data de 1 ianuarie 2007” (www.newschannel.ro)

⁴⁷ „adeverinta de venit, care trebuie completată la **contractarea cardului**” - www.ghiseulbancar.ro

⁴⁸ „Actionarii Chimpex Constanta vor decide la intalnirea din 11 octombrie **contractarea** unor

imprumuturi de pana la 25 milioane euro pe an” - www.standard.ro

⁴⁹ „In curand, vom putea **contracta credite** mai mari.” - www.creditimobiliar.ro

⁵⁰ CONTRACTA nu este înregistrat în dicționare cu sensul actualizat aici, de „a primi”, „a obține”; în NODEX apare un CONTRACTA² cu s. 2 „A *căpăta prin anumite eforturi; a obține; a dobândi; a căpăta*”, (în contextul „deprinderi”, „sentimente”) care este posibil să se fi extins și în contextul „bani”, „fonduri” etc.

⁵¹ vezi A.Bidu-Vrănceanu 2007 cu referire la terminologia politică.

⁵² idem. p. 184.

⁵³ **Dicționar de Economie** (1999); **Vocabular Economic și Financiar** (1994)

⁵⁴ În unele dicționare, așa cum am văzut, nu apare înregistrat nici măcar cuvântul ACCESA, deși el a dezvoltat, pe lângă sensul de bază, specializat, din informatică, și alte sensuri, în relație cu limba comună sau cu alte terminologii, cu importante rezultate din punctul de vedere al dinamicii sensurilor, ilustrând foarte bine fenomenul de polisemie externă.

⁵⁵ Vezi D.I (1981): 316-319

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

- Ardeleanu Cruceru M.2003 – Comportamentul morfologic al termenilor din domeniul informaticii, în *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, coord. Gabriela Pană Dindelegan, București, Editura Universității din București, p.99-106.
- Béjoint, H. și Thoiron Ph. 2000 – Le sens en terminologie , Presses Universitaires de Lyon, Lyon.
- Bidu-Vrânceanu, A. 1993 – Lectura dicționarilor, Ed. Metropol, București.
- Bidu-Vrânceanu, A. 2003 – Dinamica sensurilor cuvintelor românești din 1990 până în 2002, în *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, coord. Gabriela Pană Dindelegan, București, Editura Universității din București, p.291.
- Bidu-Vrânceanu, A. 2007 – Lexicul specializat în mișcare. De la dicționare la texte., Editura Universității din București.
- Coteanu, I. 1985 – Limba Română Contemporană. Vocabularul, Ed. Didactică și Pedagogică, București, p. 58-59.
- Cabré, M. T. 1998 – La terminologie. Théorie, méthode et applications, Presses de l'Université d' Ottawa et Armand Colin.
- Gaudin, F. 2003 – Socioterminologie. Une approche sociolinguistique de la terminologie, Edition Duculot, Bruxelles.
- Meyer, I. și Mackintosh, K. 2000 – L' étirement du sens terminologique, aperçu du phénomène de la détermination, în H. Bejoint și Ph. Thoiron 2000, p.198.
- Mortureux M.F. 1997 – La lexicologie entre langue et discours, Ed.Sedes, Paris.
- Pană Dindelegan G. 1997 – Terminologia stilistică actuală între tradiție și inovație, în *Limbă și literatură*, An XLII, vo. II, p. 5.
- Stoichițiu Ichim, A.2001 – Vocabularul limbii române actuale. Dinamică. Influențe. Creativitate, Ed. ALL, București.
- Stoichițiu Ichim, A.2006 – Creativitate lexicală în româna actuală, Editura Universității din București.
- Ștefănescu, A. 2002 – Caracteristici ale limbajului vag în jargonul informaticii, în *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, coord. Gabriela Pană Dindelegan, București, Editura Universității din București, p.263.
- Toma A. 2006 - De la analiza terminologică lexicală la analiza terminologică discursivă. Un exemplu 'funcție', în *Actele Conferinței Catedrei de limba română* coord. Gabriela Pană Dindelegan, București, Editura Universității din București, p.329-335.
- Zafiu, R. 2001 –a – Diversitatea stilistică în româna actuală., (informatica – p. 86-90), Editura Universității din București.
- Zafiu, R. 2001 –b– Situl, saitul..., în „*România literară*” , 2001, nr. 20, p.4.
- Zafiu, R. 2001 –c– A hackui, a hacui, în „*România literară*” , 2001, nr. 25, p.10.

DICȚIONARE

- DEX – Dicționar explicativ al limbii române, ed. a 2-a, coord. Ion Coteanu, Luiza și Mircea Seche, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1998.
- DCR – Dicționar de cuvinte recente, ed. a 2- a, Florica Dimitrescu, Ed. Logos, 1997.
- MDN – Marele dicționar de neologisme, Marcu Florin, Ed. Saeculum, 2000.

- NDU – Noul dicționar universal al limbii române, Ioan Oprea, Radu Rodica, Zăstroiu Victoria, 2006.
- NODEX – Noul dicționar explicativ al limbii române, Ed. Litera Internațional, 2001.
- DE – Dicționar enciclopedic, coord. Marcel D. Popa, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1993.
- D.I. – Dicționar de informatică, Valentin Cristea, Ed. Științifică și enciclopedică, 1981.
- D.I. – Dicționar de informatică, coord. Pierre Morvan trad. Cristina Chiculescu, Ed. Niculescu, 1999.
- D. Ec. – Dicționar de economie, coord. Niță Dobrotă, Ed. Economică, București, 1999.
- DSL – Dicționar de științe ale limbii, Ed. a 2-a, Bidu-Vrânceanu, A., Călărașu, C., Ionescu-Ruxăndoiu, L., Mancaș, M., Pană Dindelegan, G., Ed. Nemira, București, 2001-2005.
- Oxford – Oxford Advanced Learner's Dictionary, Hornby, A. S., Oxford University Press, 2005.
- Longman – Longman Dictionary of English Language and Culture, Pearson Education Limited, 2003.
- BBC – BBC English Dictionary, BBC English and Harper Collins Publishers Ltd., 1992.
- Penguin – The Penguin English Dictionary, Ed. Litera Internațional, 2005.

IZVOARE

- „22”, săptămânal, București.
- „Academia Cașavencu” (A.C.), săptămânal, București.
- „Adevărul” (A.), săptămânal, București.
- „Banii Noștri” (B.N.), săptămânal, București.
- „Bursa” (B.), săptămânal, București.
- „Capital” (CA.), săptămânal, București.
- „Cadran Politic” (C.P.), revistă lunară de analiză și informare politică, București.
- „Cotidianul” (CO), cotidian, București.
- „Dilema Veche” (D.V.), săptămânal, București.
- „Formula As” (F.A.), săptămânal, București.
- „Gardianul” (G.), săptămânal, București.
- „Jurnalul Național” (J.N.), cotidian, București.
- „România Liberă” (R.L.), cotidian, București.
- „Săptămâna Financiară” (S.F.), săptămânal, București.
- „Ziarul Financiar” (Z.F.) săptămânal, București.